

AZ IDEGASSZONY.

III.

Gábor Mór rajza.

pőrére vetköztetett képeket tudják meglátni.

□ Nagy elmerülésében észre se vette, hogy az óramutató négyszer megjárta a kört mióta Oszkár távozott. És most is csak arra eszmélt, hogy a kis lámpa nagyokat pattanva pislogott és mint az álmos ember, aki már nem képes pilláit nyitvartartani, egy végső lobbanás után kimerülten hunyta le lángszemét.

□ A pamlagra rogyott. A sötétben piros karikák táncoltak a szemei előtt. Majd bolondos figurák kapaszkodtak a levegőbe és szilajvigan kalimpáltak vékony lábszáraikkal, hogy azután egyszerre eltűnjenek és mélyfekete ürességet hagyjanak. Kábitó, nyugtató sötétség maradt a lány mellett. És ez a sötétség átölelte, simogatta kibomlott haját, megcirógatta lehunyt pilláit, belebújt a fülébe, az agyához férkőzött és ott olyan józan, nyugodt rendet teremtett, amilyent Terka már rég nem érzett. Olyan tisztán érezte gyöngeségét, mint eddig

□ Védekezett. Melengette eszméit, védte őket, hogy a feljülcsapó hideg szél kárt ne tehessen bennük. Nem akarta elveszíteni őket. Sehogysem akarta elhinni, hogy az ő szemei csak olyan átlagemberek, amelyek csupán egy előre megrajzolt síkban néznek és a

még soha. Izgalom nélkül beismerte, hogy csalódott önmagában. Csak azon csodálkozott, hogy ezt eddig észre nem vette. Vagy nem csodálatos-e, hogy Oszkár már több, mint egy éve ismeri anélkül, hogy tulajdonképpen ismerte volna. Mindig csak ostoba játékszernek vélte. Mindig azt hitte, hogy ez a fiú alázatos rabszolgája, akinek önálló gondolatai nincsenek. Egyforma tekintetéből nem tudott kiolvasni mást, mint a néha előtörő szenvedély fölcillanását. Ez pedig nem okosság. Ezt még a kos szemében is meglátja az, aki figyelemmel kíséri. És ma halomradöntött Oszkár minden rossz véleményét, amelyet felőle táplált. A nyugodt szemekből élet sugárzott és míg szatirikus megjegyzésekkel bírálta Terka irodalmi munkásságát, olyan okosság tündökölt az arcán, amelyet lebecsülni nem lehetett. És miként képzelhette továbbra is Terka, hogy fölisméri az emberek lelkét, hogy megéri annak hullámzását, ha egy esztendőn át világtalan módjára nézett egy embert, akit tökéletesen ismerni vélte és aki most önmaga adta kezébe azt a bizonyítékot, amelyet nem fogadott szívesen, de ami ellen, legalább józan ésszel — tiltakozni alig lehetett. Most, ebben a megnyugtató sötétségben világosabban látott Terka, mint egész életében. Lefoszlott agyáról az önmaga iránti elfogultság. Belátta, hogy okossága, műveltsége még nem elegendő arra, hogy igazi író legyen. Az írónak látnia kell. Tisztán, világosan, csalhatatlanul. Ha nem lát, ha tökéletesen nem lát, akkor nem is tudja elhíttetni azt, amit ő maga hisz. És ő hisz, de most már inog a hite is.

Talán éppen a rosszulállás, a tuzott magábabizás rögzítette meg lelkében a fanatikus hitet, amely nem fejlődött volna abban az irányban, ha igazán látott volna. De most bátortalan, tétovázó. És ez a szigorú önbírálat bizonyítja leginkább Terka okosságát. Az ostoba ember váltig ragaszkodik megszokott eszméihez, mert szükségét érezi annak, hogy kapaszkodjék a megcsontosodott valamihez, amit ha elveszít, nem tud helyette egy másikat találni, mert azt az újat csak egy új élet árán tudná megérteni. Az okos azonban meghajlik a bizonyíték előtt. Fáj a leleplezés, rettentő válságot jelent a csalódás, de inkább átéli a kinokat, sem hogy önmagát ámitsa, mert tudja, hogy a buta következetesség csak lelki hazugság, amelyet nem képes folyton újabb száraztakarmánnyal táplálni anélkül, hogy undort ne érezzen önmaga iránt.

□ Terka is szenvedett. Hajlékony teste meg-meg-rándult az izgalmak alatt, idegei lázadoztak, keble sűrű hullámozásban mozgott a szapora légzéstől, vadharagosan harapdálta piros ajakát, de mialatt testén végigjárt a forradalmaskodó vér, addig bensejében egy Világ ébredett, amelynek tiszta levegőjében kéjesen fürdött az elfogultság bilincseiből kiszabadult lélek.

□ Az ezüst holdvilág most ült ki az égre. A csillagok kacintva köszöntötték a halványképi királyasszonyt, az pedig kacér mosolyával pillantott körül az aranyosveretű kárpiton, majd lenézett a földre, amelynek éjjeli titkait olyan jól ismeri. Szerelmesen cirógatja sugárkezeivel az enyelgő párokat, elfordítja tekintetét a villanyfényes termektől, ahol a gazdagság mezébe takart bújaság, a mézesajkú hazugság és a merevarcú önzés fölé huzzák a kötelező mosolygás álarcát. Benéz a nyomor tanyáira, ahol a sápadt, formájukból kifacsart arcokon barázdákat szántott az örökös holnapi gond vaskéje. Undorral látja a bűntanyák förtelmeit, ahol a férfi, az általános világfelfogás ősi jogára támaszkodva, állati kegyetlenséggel vásárolja az olcsó szerelmet és amikor ezekkel végzett, megakad a pillantása a Sziv-utca harmadikemeleti szobájának ablakán, amely mögött

lélekharcát vivja Terka és mialatt párnáiba temetkezve fölszakad halk zokogása, úgy érezi, mintha temetne és telehintené könnyeivel a múltnak virágos ravatalát. Az öreg hold pedig a legfényesebb sugárújjával cirógatja a kuszált hajfürtöket és ottmarad mindaddig, amíg a csendes zokogás elhal, hogy átadja helyét a szerelmes álomnak.

□ □

□ Mosollyal az ajakán ébredt Terka. Csókos álmának minden részlete ott hullámozott szemei előtt. Édesnyugodtabb ébredése még sohase volt. Úgy érezte, mintha minden vére a szívét símogatná és vágyai Oszkár felé hajtanák, aki tükröt tartott szemei elé és megmutatta abban a boldogság pirosító vonásait. És mintha tovább akarná szólni az álom aranyfonalát, elábrándozott a jövő képein, amikor csendes, tiszta kis otthonában Oszkárral együtt alapozzák az életet és szegényesen, csak egymásnak élve, mámorosan élvezik a szerelem gyönyörűségeit. Nem gondolt már a verseire, nem káprázott előtte a hirnév, dicsőség csalóka képe és nem látott mást, csak Oszkárt, aki szomjas ajakkal közeledik a kis ház asszonya felé, hogy odahordja szívének meleg érzéseit és betöltse vele a kicsi fészket, amelyet nem zavar a fényűzés pompája, nem zaklat a társadalmi élet tolokodása és amelyben két egymásra talált szív éli boldog szerelemvilágát.

□ Egy bolondos óra átfurmálta és érző asszonnyá tette Terkát. A régóta bujkáló szerelem varázskéze belemarkolt az érzékeny lélek húrjaiba és igazi hangokat csalt ki onnan, ahonnan mindeddig csak üres, csengésnélküli akkordok kerültek elő. Vidáman, gondtalanul tett-vett Terka a szobában. Rendet teremtett maga körül, gondosan felöltözött és türelmetlenül nézegette az órát, amely ma oly lassan, olyan álmosan halad útján, mintha sohase akarna eljutni ahhoz a ponthoz, amely Oszkár érkezését jelenti. Különös változást érezett egész valóján. Ő, aki eddig csak az irodalmi dicsőség pálmája után nyújtózott, aki gazdagságra, fényre, pompára vágyódott, most szinte utálattal fordult el ezektől. Borzalommal gondolt az írásra és mosolyogva toltta el a gazdagság gondolatát. Valahol a városvégen

egy tiszta kis házikó, előtte virágoskert, a két kicsi szobában egyszerűség, világosság és tisztaság. Oszkár a hivatalban dolgozik, ő pedig a szerény kis háztartást vezeti, amelynek ő a királynője.

□ Elfelejtí nagyratörő álmait, nem gondol semmi másra, csak arra, hogy Oszkárt boldogítsa és önmagát hasznossá tegye. Milyen boldogság lesz az, ha Oszkár a hónap elején haza hozza kicsi fizetését és azután összebujnak, tanácskoznak, beosztják a garasokat, számíthatnak, tervezgetnek és együtt viselik a gondokat. Ő takarékos lesz, innen is, amonnan is elvon egy picikét és azután a hónap végén büszkén, boldogan megmutatja Oszkárnak, hogy mennyit takarított.

□ Már egészen elkészült tervével. Összeszámította vagyonát és gyerekes örömmel állapította meg, hogy annyi pénze van, amiből nemcsak, hogy kelengyéjét egyszerűen összeállíthatja, hanem még arra is marad, hogy néhány hónapra Irma nénihez vonuljon és ott a háztartás minden részletét alaposan megtanulja.

□ A takarítónő majd hanyattesett csodálkozásában, amikor a szobába lépve mindent a legnagyobb rendben talált. Ezt ő még eddig sohase látta. Még arra sem volt eset, hogy Terka a ruháit a szekrénybe akassza. Rendszerint ott heverték a pam-lagon, vagy valamelyik széken és a takarítónő aggatta azokat a szekrénybe. Az öregasszonynak igen jó tapasztalatai lehettek, mert megcsóváltatta a fejét, néhányszor megfordult a szobában, csodálkozó tekintettel kereste a kéziratokat, amelyek rendetlen összevisszaságban szoktak heverni a szobában és végül Terkát nézte végig bizalmatlan tekintettel és egy kicsit bosszúsan, de mosolyogva fordult hozzá: »Látom, itt ezentúl nem lesz szükség énrám. Biztosan férjhez megy a kisasszony. No ezt igazán nem gondoltam volna«.

□ Terka nem állta nevetés nélkül Julis néni beszédét.

□ »És miből gondolja, hogy férjhez megyek?«

□ »Miből? hát mindenből, amit itt látok. Elrakta az írásait, amik már három hónap óta, hún itt,

hún ott hanyódtak, de amihöz nekem a világér se vót szabad hozzányúni. Aztán meg takarít, mint valami szobalány. Dehogyan tenné ezt a kisasszony, ha nem ána legény a házhoz«.

□ »Na és olyan nagy baj lenne az, Julis néni, ha igazán férjhez mennék?«

□ »Bajnak, nem baj, csak hiábavalóság. Sajnálom a kisasszonyt. Ijen jó sora sohase lesz. Irkál egy kicsit, oszt azér a kis írásér annyit kap, hogy urasan él belőle. Nincsen gondja se kicsire, se nagyra és nincs mellette senki, aki az orrát huzogatná, ha nem tetszik valami. Már én a kisasszony helyébe nem mennék férjhez még akkor se, ha csupa arany lenne is az az ember«.

□ »Pedig nem arany ám az Julis néni. Olyan szegény az, mint a templom egere. És én éppen ezt szeretem. Annak örülök, hogy szegény. Ha gazdag lenne, tán nem is szeretném. Így igazán a felesége leszek, mert megoszthatom gondjait. De minek is magyarázok, hisz ismeri Julis néni a vőlegényemet. Hömlőczy Oszkár«.

□ »Uram bocsáss! drága kisasszony. Hát hogy tehet már ijet? Hisz mióta ismeri Oszkár urfit a kisasszony, sohase szenvedhette. Akárhányszor hallottam, hogy csak úgy beszéd vele, ahogy a kutyáva szokás. Ejnye, ejnye, de furcsák is maguk úri kisasszonyok«.

□ »Ugy-e, furcsák vagyunk Julis néni? De nem baj. Az a fő, hogy szeretjük egymást. Maga meg lelkem, csak jöjjön be ezután is, mert nekem most nagyon sok dolgom lesz és így magának is megmarad az eddigi munkája. Csak azt akarom még mondani, hogy ezentúl ne tíz órakor, hanem reggel hat órakor jöjjön, hogy hét órára mindennel készen legyünk«.

□ Az öregasszony csak csóváltta a fejét, csak tekintgetett jobbra-balra és csudálatosan dörmögött: »méghogy az Oszkár urfit szereti, méghogy annak a rongyosnak lesz a felesége«. De azután csakhamar megnyugodott. Megigérte, hogy holnap reggel már hat órakor itt lesz és azután csoszogó lépésekkel távozott a szobából.